

C-43/24. sz. [Shipov]ⁱ ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2024. január 23.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Varhoven kasatsionen sad (Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2024. január 18.

Felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél:

K. M. H.

Ellenérdekű fél:

Obshtina Stara Zagora

Az alapeljárás tárgya

Tagállami belső jogi, olyan szabályozás kötelező értelmezésének az uniós joggal való összeegyeztethetősége, amely teljes mértékben kizárja a konkrét személy anyakönyvi kivonataiban szereplő, az e személy kizárólag biológiai nemként értett nemére és nevére vonatkozó bejegyzések módosításának lehetőségét, ha e személy transzneműnek vallja magát

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az uniós jog értelmezése az EUMSZ 267. cikk alapján

ⁱ A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) Ellentétes-e az uniós polgárok közötti egyenlőségnek és a szabad mozgásnak az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 9. cikkében, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) egységes szerkezetbe foglalt változatának 8. és 21. cikkében rögzített és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikkében és az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény) 8. cikkében megerősített elvével az olyan tagállami belső jogi szabályozás, amely teljes mértékben kizárja a magát transzneműnek valló kérelmező anyakönyvi kivonataiban szereplő, a nemre, a névre és az azonosítószámra (EGN) vonatkozó bejegyzés módosításának lehetőségét?

2) Ellentétes-e az uniós polgárok közötti egyenlőségnek és a szabad mozgásnak az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 9. cikkében, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) egységes szerkezetbe foglalt változatának 8. és 21. cikkében rögzített elvével, valamint a mindenfajta nemi, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultáson alapuló megkülönböztetésnek az EUMSZ 10. cikkben rögzített tilalmával, amelyeket megerősít az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikke és az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 8. cikke, továbbá a hatékony jogorvoslat elvével az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat (a jelen esetben a Varhoven kasatsionen sad [legfelsőbb semmítőszék, Bulgária] Obshto sabranie na grazhdanskata kolegiájának [a polgári tanácsok általános értekezlete] 2/2023. sz. értelmező határozata), amely szerint az Európai Unió valamely tagállamának területén hatályos objektív anyagi jog nem biztosít lehetőséget a magát transzneműnek valló kérelmező anyakönyvi kivonataiban a nem, a név és az azonosítószám megváltoztatására, és e kérelmező ezáltal eltérő helyzetbe kerül ahhoz képest, amelyben valamely másik olyan tagállamban lenne, amelynek ítélkezési gyakorlata ezzel ellentétes álláspontot képvisel?

Megengedett-e az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely vallási értékek és erkölcsi elvek alapján nem teszi lehetővé a nemi identitás megváltoztatását, kivéve, ha ez bizonyos – interszexuális – személyek esetében egészségügyi okokból szükséges?

Megengedett-e az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely vallási értékek és erkölcsi elvek alapján csak bizonyos esetekben és bizonyos (interszexuális) személyek számára egészségügyi okokból teszi lehetővé a nem megváltoztatását, a nemi identitás további, más egészségügyi okokból történő megváltoztatásának más eseteiben azonban nem?

3) A nem mint az anyakönyvi bejegyzés egyik alapvető eleme tekintetében is fennáll-e az Európai Unió tagállamainak az a Bíróság ítélkezési gyakorlatában (a C-673/16. sz. ügyben hozott ítélettel és a C-490/20. sz. ügyben hozott ítélettel) a 2004/38/EK irányelv és az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdésének alkalmazásával

kapcsolatban elismert kötelezettsége, hogy el kell ismerniük a személyeknek a valamely más tagállamban – e tagállam jogának megfelelően – megállapított személyi állapotát, és megköveteli-e valamely bolgár állampolgársággal is rendelkező személy nemének valamely más tagállamban megállapított megváltozása e ténynek a Bolgár Köztársaság megfelelő nyilvántartásaiba történő bejegyzését?

4) A Chartából és az EJEE-ből eredő tisztességes eljáráshoz való jogra tekintettel megengedett-e az alkotmánynak a Konstitutionsionen sad (alkotmánybíróság, Bulgária) ítélete általi olyan kötelező értelmezése, amely szerint a „nem” fogalma kizárólag biológiai értelemben értendő; összeegyeztethető-e ez az értelmezés az uniós jog követelményeivel, és a nem megváltozása bejegyzésének jogi akadályát képezheti-e az?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata

Az Európai Unióról szóló szerződés (a továbbiakban: EUSZ), különösen a 9. cikk

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ), különösen a 8., 10., 21. és 267. cikk

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta), különösen a 7. cikk

A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: 76/207/EGK irányelv)

Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2004/38/EK irányelv)

A férfiak és nők közötti esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód elvének a foglalkoztatás és munkavégzés területén történő megvalósításáról szóló, 2006. július 5-i 2006/54/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: 2006/54/EK irányelv)

A Bíróság hivatkozott ítéletei:

– Razzouk és Beydoun kontra Bizottság ítélet, 75/82 és 117/82, ECLI: EU:C:1984:116

- Defrenne ítélet, 149/77, ECLI:EU:C:1978:130
- P. kontra S. ítélet, C-13/94, ECLI:EU:C:1996:170
- Grzelczyk ítélet, C-184/99, ECLI:EU:C:2001:458
- Coman és társai ítélet, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385
- Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo” ítélet, C-490/20, ECLI:EU:C:2021:1008

A hivatkozott nemzetközi jogi rendelkezések

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény (a továbbiakban: EJEE), különösen a 8., 9. és 14. cikk

A Miniszteri Bizottságnak a tagállamokhoz intézett, a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkrimináció leküzdését célzó intézkedésekről szóló, 2010. március 31-i CM/Rec(2010)5. számú ajánlása (elfogadta az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága)

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének állásfoglalásai:

- „A transznemű személyek hátrányos megkülönböztetése Európában” című, 2015. április 22-i 2048 (2015) számú állásfoglalás
- „A szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló hátrányos megkülönböztetés” című, 2010. április 29-i 1728 (2010) számú állásfoglalás

Az egyének szexuális irányultságán és nemi identitásán alapuló diszkriminatív törvényekről, gyakorlatokról és erőszakos cselekményekről szóló, 2011. november 17-i jelentés (A/H[RC]/19/41)

A strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) hivatkozott ítélkezési gyakorlata:

- 1992. március 25., B kontra Franciaország ítélet (13343/87. sz. kérelem)
- 2020. július 9., Y. T. kontra Bulgária ítélet (41701/16. sz. kérelem)
- 2022. szeptember 27., P. H. kontra Bulgária ítélet (46509/20. sz. kérelem)

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Konstitutsia na Republika Bulgaria (a Bolgár Köztársaság alkotmánya, a továbbiakban: alkotmány), különösen a 4., 6., 32. és 57. cikk

A Konstitutsionen sad (alkotmánybíróság) 6/21. sz. alkotmányossági ügyben hozott 2021. október 26-i 15. sz. ítélete;

Grazhdanskoprotsesualen kodeks (polgári perrendtartás), 127., 146., 280., 288., 292., 293., 546., 547. és 628–633. cikk

Nakazatelen kodeks (büntető törvénykönyv), 128. cikk

Zakon za grazhdanskata registratsia (az anyakönyvezésről szóló törvény, a továbbiakban: ZGR), különösen az 1–5., 8., 9., 12–14., 19., 42., 45., 73–75., 83., 100. és 101. cikk

Zakon za zashtita ot diskriminatsia (a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni védelemről szóló törvény), különösen az 1., 2., 4. és 6. cikk, valamint a kiegészítő rendelkezések 1. §-ának 1. és 17. pontja

Zakon za balgarskite lichni dokumenti (a bolgár személyazonosító okmányokról szóló törvény), 9. cikk

Zakon za sadebnata vlast (a bíróságokról szóló törvény), különösen a 130. cikk

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 Az anyakönyvezésről szóló bolgár törvény szerint Bulgáriában minden gyermek születését követően meghatározott határidőn belül születési anyakönyvi kivonatot kell kiállítani, amelynek kötelezően tartalmaznia kell a törvényben részletesen felsorolt adatokat, különösen a gyermek nevét, azonosítóját, nemét és állampolgárságát (45. cikk). Az egyes személyek utónevét a szülők választják, és a születési anyakönyvi kivonat kiállításakor írásban közlik azt az anyakönyvvezetővel (12. cikk). A törvény 19. cikke szerint az utónév, az apa nevéből képzett vezetéknev vagy a vezetéknev megváltoztatását a bíróság engedélyezi az érintett személy írásbeli kérelmére, különösen ha ezt lényeges körülmények teszik szükségessé. Az említett törvény szerint a már kiállított anyakönyvi kivonatokban szereplő anyakönyvi bejegyzések módosítására bírósági vagy közigazgatási eljárás útján kerül sor (73. cikk).
- 2 Az utóbbi két rendelkezés alapján K. M. H. azt kérte a Rayonen sad Stara Zagorától (Sztara Zagora-i kerületi bíróság, Bulgária), hogy bírósági ítélettel állapítsa meg, hogy a női nemhez tartozik, és engedélyezze a születési anyakönyvi kivonatában szereplő, a nemére és nevére vonatkozó bejegyzések módosítását.
- 3 K. M. H. 1990. augusztus 7-én született Bulgáriában, Obshtina Stara Zagora (Sztara Zagora-i önkormányzat) területén. 1990. augusztus 10-én az önkormányzat közigazgatási hatósága születési anyakönyvi kivonatot állított ki K. M. H. számára, akit férfiként jegyeztek be. K. M. H., bár férfi nemi jellegekkel született, megjelenését, magatartását, érzékelését, érzelmeit és viselkedését tekintve mindig is nőnek érezte magát. Már kisgyermekkorában sem a fiúnak

tartott játékok iránt érdeklődött, serdülőkorban pedig elkezdett női frizurát csinálni, sminkelni, női ruhákat hordani és nőkre jellemző tevékenységeket végezni. Fiatalkora óta a férfiakhoz vonzódott szexuálisan. K. M. H. nőként viselkedett, nőként öltözött, és nőnek érezte magát, szülei és más családtagjai azonban nem értették meg. K. M. H. férfiként van bejegyezve a Ministerstvo na vatreshnite raboti (belügyminisztérium, Bulgária; MVR) Stara Zagora által kiállított személyazonosító igazolványban. Mivel megjelenése és magatartása nem áll összhangban a hivatalos személyazonosító okmányokban szereplő bejegyzéssel, nehezen talál munkát. Jelenleg Olaszországban él, és tartós élettársa van, aki eltartja. Hormonkezelésbe kezdett, és nemátalakító sebészeti beavatkozásnak kívánja alávetni magát, ami személyi állapotának megváltoztatását is jelentené egyben. A nem és a név megváltoztatása révén megszűnnének a mindennapos kellemetlenségek és a munkakeresés során felmerülő nehézségek. K. M. H. emberi jogának tekinti, hogy kiteljesedve és önmagával harmóniában éljen. A nemváltás iránti vágya komoly és rendíthetetlen.

- 4 Az elsőfokú eljárásban beszerezték egy bolgár endokrinológiai, anyagcserebetegség- és andrológiai szakértő és egy olasz pszichológus véleményét. E vélemények megerősítették az érintett személy az iránti vágyát, hogy a teljes körű feminizálásra irányuló klinikai és terápiás eljárás egészen átessen. A nemi identitás disztrófiáját (zavarát), valamint a társas érintkezés és a kapcsolatok terén jelentkező nehézségeket diagnosztizálták. Az eljárásban ezenfelül terjedelmes igazságügyi szakértői véleményt készített két szakértő, egy pszichiáter és egy pszichológus, akik a kérelmező esetében megerősítik a transzszexualitást: a kérelmező azt kívánja, hogy a másik nemhez tartozóként érzékeli, ami anatómiai neme miatt szorongással jár. Megállapítást nyert, hogy a szakértői vélemény alanya nem szenved fizikai vagy pszichés betegségben. Csupán nemi identitási zavar áll fenn. Pontosítják, hogy a transzszexualitás nem pszichés betegség. A transzszexualitás a magzat anyaméhbeli nemi fejlődése során alakul ki. A transzszexuális emberek állandó szorongásban, valamint a saját anatómiájukkal és a társadalommal konfliktusban kénytelenek élni.
- 5 2018. február 28-i ítéletével a Sztara Zagora-i kerületi bíróság mint megalapozatlant elutasította K. M. H. kérelmét. Bár a kérelmező transzszexuális, a bolgár jogban nincs jogalap a kérelemnek való helyt adásra. A bolgár jogban nem állnak rendelkezésre azok a rendelkezések, kritériumok és feltételek, amelyek alapján, illetve mellett sikeres lehet a transznemű személyek arra irányuló kérelme, hogy a születési anyakönyvi kivonatban módosítsák a nemükre vonatkozó bejegyzést. A törvény meghatározza a már kiállított anyakönyvi kivonatokban szereplő anyakönyvi adatok módosítására vonatkozó eljárást, nem határoz meg azonban eljárást azon tények módosítására, amelyek alapján az adatokat bejegyezték. A bolgár jog objektíve nem biztosít lehetőséget arra, hogy a nemet ne az elsődleges nemi jellegek alapján és különösen a pszichés nem mint a valamely konkrét nemhez való tartozás érzése alapján határozzák meg. Nem áll rendelkezésre a „transzszexualitás” fogalmának jogi célú meghatározása; a bolgár anyagi és eljárásjogban meglévő hézagok nem tölthetők ki az EJEE 8. cikkének közvetlen alkalmazásával, jöllehet e rendelkezés a belső jog részét képezni.

- 6 K. M. H. fellebbezést nyújtott be az Okrazhen sad Stara Zagorához (Sztara Zagora-i regionális bíróság, Bulgária), amely 2018. június 15-én helybenhagyta az elsőfokú ítéletet. A fellebbviteli bíróság megállapította, hogy az anyakönyvi bejegyzés minden olyan adatot magában foglal, amely valamely személyt a társadalomban és a családban alanyi jogok jogosultjaként más személyektől megkülönböztet. Ezek az adatok, köztük az érintett személy neve és neme, szerepelnek az anyakönyvi kivonatok nyilvántartásaiban és a népesség-nyilvántartásokban. A természetes személyek nemét a születéskor az elsődleges nemi jellegek alapján határozzák meg. A bolgár jog szerint „nem” alatt a „biológiai”, nem pedig a „pszichés nemet” kell érteni, a nem megváltoztatásának feltételeit ezenfelül nem szabályozza jogszabály. Ezért nem engedélyezhető a nem megváltoztatása, kivéve, ha az testi változás miatt szükséges. Az anyakönyvezésről szóló törvény rendelkezései teljesen egyértelműek, és nem engednek teret eltérő értelmezésnek. Ilyen körülmények között nem indokolt a kérelmező születési anyakönyvi kivonatában szereplő anyakönyvi adatok módosításának engedélyezése.
- 7 K. M. H. felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a másodfokú ítélettel szemben. A Varhoven kasatsionen sad (legfelsőbb semmitőszék, a továbbiakban: VKS) a következő kérdések tekintetében minősítette elfogadhatónak a felülvizsgálati kérelmet: i. Sérti-e a bolgár jogot, ha az eljáró bíróság azzal az indokkal tagadja meg a születési anyakönyvi kivonatban szereplő, a „nemre” vonatkozó anyakönyvi adatok jogi értelemben vett módosításának transzszexualitás miatt kért engedélyezését, hogy azt nem szabályozza jogszabály? ii. Szükség van-e a külső nemi jellegek tekintetében előzetesen elvégzett sebészeti beavatkozásra ahhoz, hogy az érintett személy eredetileg bejegyzett nemének jogi értelemben vett megváltoztatása iránti kérelem sikeres lehessen? 2019. június 28-i ítéletében a VKS megállapította, hogy a transznemű személyek nem kötelezhetők arra akarataik ellenére, hogy a nem megváltoztatásának feltételeként a testük megváltoztatására irányuló sebészeti beavatkozásnak vessék alá magukat. Az EJEB ítélkezési gyakorlata szerint a transznemű személyek nemük megváltoztatására való lehetőségét magában foglalja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog. Ez megköveteli az államtól, hogy biztosítsa e jogok tiszteletben tartását és a gyakorlásukba történő indokolatlan beavatkozás megakadályozását, mivel a nem, a név, a szexuális irányultság és a szexuális élet meghatározása az EJEE 8. cikke által védett magánszférába tartozik. A nemzeti szabályozás hiánya ellenére a magán- és családi élet tiszteletben tartásának elve megköveteli, hogy a bíróság minden egyes esetben megvizsgálja, hogy a születési anyakönyvi kivonatban szereplő, a „nemre” vonatkozó anyakönyvi adatok jogi értelemben vett módosításának feltételeként fennállnak-e a nem megváltoztatásának anyagi jogi feltételei, hogy megteremthető legyen a közérdek és az egyéni érdek között a szükséges megfelelő egyensúly. A VKS újbóli vizsgálat céljából visszautalta az ügyet a fellebbviteli bíróság elé új bizonyítékok gyűjtésére vonatkozó utasításokkal.
- 8 Az ügy újbóli vizsgálata során az Okrazhen sad Stara Zagora (Sztara Zagora-i regionális bíróság) követte a VKS kötelező utasításait. 2019. november 21-én

mindazonáltal a fellebbviteli bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság eredeti ítéletét, amely szerint az újszülött személy nemét a születésekor az elsődleges nemi jellegek – az érintett személy biológiai neme – alapján kell meghatározni. A jelen ügyben az érintett személy „nemének” mint egyéniesítő jellemzőjének a megváltoztatását kéri e személynek a női nemhez való tartozással kapcsolatos saját belső érzékelése miatt. A nem azonban biológiai, nem pedig társadalmi kategória, és ezért az nem személyes elhatározástól, hanem az anatómiától és a fiziológiától függ. A fellebbviteli bíróság megismétli azt a megállapítást, hogy az anyakönyvezésről szóló bolgár törvény nem határoz meg egy más, új, eltérő jellegű nemnek – ideértve az úgynevezett pszichés nemet is – a születési anyakönyvi kivonatba történő bejegyzésére vonatkozó eljárást. A jelen eljárásban csak testi változást követően változtatható meg a nem. Fiziológiai szempontból az érintett személy teljesen világosan és egyértelműen férfi, függetlenül attól, hogy belsőleg a másik nemmel azonosul. Ezen okok miatt megerősítést nyert, hogy megalapozatlan a születési anyakönyvi kivonatban szereplő, a nemre és névre vonatkozó adatok módosítása iránti kérelem.

- 9 A kérelmező felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő e másodfokú ítélettel szemben. A VKS ellentmondásos ítélkezési gyakorlat fennállását állapította meg, felfüggesztette az eljárást, és értelmező határozat meghozatalát javasolta a VKS polgári tanácsainak általános értekezlete (a továbbiakban: OSGK) számára. Ennek nyomán megszületett a 2023. február 20-i 2/2023. sz. értelmező határozat. Ezt követően a VKS folytatta az eljárást a jelen ügyben, és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatával (különösen a P. kontra S. ítélettel [C-13/94, EU:C:1996:170]) való ellentmondás miatt a következő jogkérdésekkel kapcsolatban minősítette elfogadhatónak a felülvizsgálati kérelmet: a) Joguk van-e a természetes személyeknek saját identitásuk – a meghatározott nemhez való tartozást is ideértve – meghatározásához? b) Eltérő bánásmódnak minősül-e, ha a bíróság megtagadja a magát transzneműnek valló kérelmező anyakönyvi kivonataiban szereplő nem, név és azonosítószám megváltoztatásának elrendelését?

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 10 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint az előzetes döntéshozatal iránti kérelem szükségességének elsődleges oka a bíróságra nézve kötelező nemzeti ítélkezési gyakorlat és az uniós jog közötti esetleges ellentmondás.
- 11 Mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy a bolgár Konstitucionen sad (alkotmánybíróság) kötelező jelleggel értelmezte a bolgár alkotmányban használt „nem” fogalmát (2021. október 26-i 15. sz. ítélet). Az említett bíróság abból indul ki, hogy a bolgár alkotmány értelmében vett fogalom kizárólag annak biológiai értelmében értendő. A kérdés nem arra vonatkozik, hogy bármilyen módon elismerik-e az érintett személynek a nem meghatározásához való jogát, hanem „csupán az állam azon kötelezettségére, hogy tiszteletben kell tartania e személynek a biológiai nemtől eltérő nemmel kapcsolatos önrendelkezését”. E

tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint meg kell vizsgálni, hogy biztosított-e az uniós jog követelményeivel való összeegyeztethetőség az alkotmány említett kötelező értelmezésének maradéktalan követése esetén, és hogy ez az értelmezés a nem megváltozása bejegyzésének jogi akadályát képezi-e.

- 12 A bíróságokról szóló bolgár törvény 130. cikkének (2) bekezdése értelmében az értelmező határozatok kötelezőek az igazságügyi és közigazgatási hatóságokra, a helyi önkormányzati hatóságokra és minden olyan hatóságra nézve, amely közigazgatási aktusokat fogad el. E tekintetben azt a különös figyelmet is számba kell venni, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság a következőkben a VKS OSGK-jának a 7. pontban említett 2023. február 20-i 2/2023. sz. értelmező határozatának szentel. E határozat szerint a hatályos bolgár objektív anyagi jog nem biztosít lehetőséget arra, hogy a bíróság az anyakönyvezésről szóló törvény szerinti eljárásban engedélyezze a magát transzneműnek valló kérelmező anyakönyvi kivonataiban szereplő, a nemre, a névre és az azonosítószámra vonatkozó adatok módosítását. A bolgár jogrendszer a „nem” fogalmát kizárólag annak biológiai értelmében érti, és nem teszi lehetővé a bíróság számára, hogy engedélyezze a kiállított anyakönyvi kivonatoknak a transznemű személy neme tekintetében történő módosítását. Feltételezhető, hogy az alkotmánybíróság ítéletének figyelmen kívül hagyása az alaptörvény megsértését jelenti, mivel az az alkotmány és a nemzeti törvények által vezérelt jogállam alapelveit érinti. Az uniós jog nem követeli meg eltérő következtetés levonását e kérdés tekintetében, mivel a személyi állapotról vonatkozó rendelkezések a tagállamok hatáskörébe tartoznak, azaz figyelembe veszik a tagállamok politikai és alkotmányos berendezkedését jellemző nemzeti identitását. Az Európai Unió Bírósága az ítéleteiben az uniós tagállamok autonómiájának körében hagyja a személyi állapot és a házasság szabályozását. A jelen esetben a közérdek elsőbbséget élvez a transznemű kérelmezők ahhoz fűződő érdekével szemben, hogy engedélyezzék az anyakönyvekben szereplő nemük megváltoztatását. A magát transzneműnek valló kérelmező számára kiállított anyakönyvi kivonatokban szereplő adatok módosítása kihatással van más személyeknek – köztük kiskorú és cselekvőképtelen személyeknek (a kérelmező gyermekei), valamint a kérelmező házastársának – polgári jogi helyzetére. Ebből következően egy személy származását úgy kellene meghatározni, hogy nem két különböző nemű személy (anya és apa), hanem azonos nemű személyek gyermekeként született, ezt pedig a Bolgár Köztársaság hatályos joga nem teszi lehetővé. A nyomós közérdek az országban hatályos anyagi jog vizsgálatából következik. Sem az anyakönyvezésről szóló törvény, sem más jogszabály nem szabályozza, hogy a magát transzneműnek valló kérelmező nemére, nevére és azonosítószámára vonatkozó adatok módosítása milyen hatást gyakorol a kérelmező gyermekének anyakönyvi kivonataira, különösen a születési anyakönyvi kivonatba bejegyzett származásra, amelynek tekintetében a kérelmező apaként, illetve anyaként van bejegyezve. A módosítás egy másik személy jogi szféráját érinti anélkül, hogy kifejezetten szabályozva lennének az így előálló változásnak a gyermekekre gyakorolt következményei. Az EJEB nem állapította meg, hogy az EJEE 8. cikke olyan anyagi jogi feltételeket szab valamely transznemű személy joga tekintetében, amelyek az egyezményben részes állam nemzeti bíróságától

megkövetelik a kiállított anyakönyvi kivonatokban szereplő nem megváltoztatásának engedélyezését, és nem állapított meg az állam pozitív kötelezettségei teljesítésének ilyen jellegű elmulasztásában megnyilvánuló jogsértést.

- 13 A kérdést előterjesztő bíróság az EJEB ítélkezési gyakorlatával is párhuzamot von, és emlékeztet arra, hogy 2020. július 9-i Y. T. kontra Bulgária ítéletével (41701/16. sz. kérelem) és 2022. szeptember 27-i P. H. kontra Bulgária ítéletével (46509/20. sz. kérelem) az EJEB elmarasztalta Bulgáriát az EJEE 8. cikkének megsértése miatt, mert az állam nem teremtett megfelelő egyensúlyt a közérdek és a kérelmezőknek a személyi állapot megváltoztatásához fűződő személyes érdeke között. Az EJEB azzal indokolta e határozatokat, hogy a nemzeti bíróságok annak ellenére, hogy megállapították, hogy az érvényesített nem nem felel meg a kérelmezők biológiai nemének, és megtagadták a személyazonosító okmányok módosításának engedélyezését, mert ehhez nem fűződik közérdek, nem fejtettek ki indokokat a kérelmezők nemi identitásuk elismeréséhez való jogához képest fennálló közérdek konkrét jellegét illetően.
- 14 A hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság elismeri, hogy a magán- és családi élethez való jog valóban magában foglalja a transznemű személyeknek a nem megváltoztatására való lehetőségét, és hogy ez a körülmény megköveteli az államtól, hogy biztosítsa e jogok tiszteletben tartását és a gyakorlásukba történő indokolatlan beavatkozás megakadályozását. Mivel az EJEE rendelkezései az alkotmány értelmében közvetlenül alkalmazandók, és elsőbbséget élveznek a bolgár nemzeti joggal szemben, a polgárok részletes nemzeti szabályozás hiányában is hivatkozhatnak e rendelkezésekre a nemzeti bíróságok előtt.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben azt az álláspontot képviseli, hogy a Bulgáriában hatályos – mind az uniós jogot, mind az EJEB ítélkezési gyakorlatát magában foglaló – objektív anyagi jog nem tiltja a magát transzneműnek valló kérelmező anyakönyvi kivonataiban szereplő, a nemre, a névre és az azonosítósámra vonatkozó adatok módosítását. Felmerül a kérdés, hogy az értelmező határozat olyan nemzeti ítélkezési gyakorlatot vezet-e be, amely kedvezőtlenebb bánásmódban részesíti a transznemű személyeket az interszexuális személyekhez vagy más olyan személyekhez képest, akik esetében egészségügyi okokból szükséges a nem jogi értelemben vett megváltoztatása.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a bolgár állampolgársággal rendelkező transznemű személyek már a 2/2023. sz. értelmező határozat meghozatala előtt is megváltoztatták nemüket bírósági eljárás útján, akár sebészeti beavatkozás vagy hormonkezelés nélkül is. A személyek ahhoz való jogát, hogy megváltoztassák az anyakönyvi kivonatokban szereplő nemüket, már számos jogerős, jogszabályi rendelkezések alapján hozott bolgár bírósági ítélet elismerte. Ezért tisztázni kell, hogy a mellékelt értelmező határozat figyelembevétele nem vezet-e hátrányos megkülönböztetéshez és a tisztességes eljáráshoz való jog

megsértéséhez (mivel az értelmező határozat gyakorlatilag megtiltja a jövőre nézve a transznemű személyek nemének jogi értelemben vett megváltoztatását).

- 17 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ez az azonos vagy hasonló helyzetben lévő személyekkel kapcsolatos eltérő ítélkezési gyakorlat eltérő bánásmódot jelent, amely bizonytalanságot és zavart kelt az érintett személyek jogi helyzetét illetően, és sérti ahhoz való jogukat, hogy annak a nemnek megfelelően éljenek, amelyhez tartozónak vallják magukat. A kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra is, hogy az egyenlő bánásmód elve szerint „az azonos helyzetben lévő személyeket jogi szempontból azonos módon kell kezelni”.
- 18 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a nem megváltoztatása olyan folyamat, amelynek az egyszerűbbtől és visszafordíthatótól (az egészséget és az életet nem veszélyeztetőtől) a bonyolultabb és visszafordíthatatlan (az egészséget és az életet veszélyeztető) felé kell haladnia. E logika szerint először a nevet és az azonosítószámot kell megváltoztatni, amelyek megváltoztatása visszafordítható; a transznemű személy később, kifejezett kívánság és szabad akarat esetén, lépéseket tehet a fizikai nemének megváltoztatására irányuló visszafordíthatatlan sebészeti vagy egyéb beavatkozások irányába. A transznemű személy érdeke, hogy ne kényszerüljön először kockázatos biológiai kezelésekre és visszafordíthatatlan sebészeti beavatkozásokra azon lehetőség feltételeként, hogy később megváltoztassa a személyi állapot értelmében vett nemét.
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint azon kérdésnek is az értelmezés tárgyát kell képeznie, hogy a születési anyakönyvi kivonatban szereplő adatok jogi értelemben vett módosításának tilalma nem sérti-e az uniós polgárok közötti egyenlőségnek és a szabad mozgásnak az EUMSZ 8. és EUMSZ 21. cikkben rögzített, a Charta 7. cikke és az EJEE 8. cikke által megerősített elvét, mivel az érintett személyek nem tudják igazolni személyazonosságukat azon személyazonosító okmányaikkal, amelyekben a másik nemhez tartozó személyekként vannak bejegyezve.
- 20 E tekintetben, és mivel a nem a személyi állapot egyik vonatkozása, a kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint a Bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az uniós jog arra kötelezi-e a bolgár bíróságot, hogy a megfelelő nyilvántartásokba történő bejegyzés elrendelésével elismerje valamely bolgár állampolgár nemének egy másik tagállamban bekövetkezett megváltozását. Az ezzel ellentétes megoldás ahhoz vezetne, hogy egy és ugyanazon személy különböző tagállamokban eltérő nemmel lehetne bejegyezve.
- 21 A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint az ezekkel a jogvita eldöntése szempontjából releváns kérdésekkel kapcsolatos bizonytalanság csak az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekben hivatkozott uniós rendelkezések kötelező értelmezése útján oszlatható el, amelyre kizárólag az Európai Unió Bírósága rendelkezik hatáskörrel.